

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 10.—, za pol leta K 5.—, za četrt leta K 2.50. Posamezna številka 20 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 9 mark, za Ameriko 3 dolarja. Pošiljave na uredništvo in upravištvo Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 6. II. nadst.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati se zaračunavajo, milimeter vrstica in sicer pri enkratni objavi po 60 vinarja, pri trikratni po 58 vinarja, pri šestkratni po 56 vin., pri celoletnih objavah po 54 vin. za vsakokrat. — Za razne izjave itd. stane mm vrstica 50 vin. — Reklam. so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Dirkoma v gospodarsko katastrofo.

Ni, da bi se človek jezil, ni, da bi kritiziral. Vsi opomini, vsa svarila in vsa realna dejstva, da deremo po strnini propada v največjo gospodarsko katastrofo, ne zaleže nič. Zdi se, kakor da bi hotela merodajna gospoda spraviti jugoslovansko delavstvo in ljudstvo sploh v neznosne razmere, v katerih bi morala seči po samopomoči. Ta zavest, ta gospodarska politika, ki ima menda edini namen, da omogoči kapitalistom, da si nagromadijo milijone malovrednega denarja edino zato, da jim po gospodarskem polomu, ki je neizogiben, če pojdemo po tej poti, vsakemu nekaj milijončkov v žepu ostane. Ali je to narodno gospodarstvo? Ali je to sanira-uje družabnih oziroma socialnih razmer?

Moko, ki bo pri nas veljala 7 K kilogram, bodo plačevali Čehi po 1 K 38 h. Kako je to mogoče? Kako so nas odrli z zamenjanim blagom Čehi v tem primeru? Izvažajo se krompir, jajca in drugo blago, surovine kar na vagone, pri nas pa ni tega blaga na trgu in če je kdo tako srečen, da dobi to ali ono blago, ga mora desetkrat preplačati. Dajejo se izvozna dovoljenja raznim družbam, še več blaga se pa spravi tihotapsko čez mejo v sosednje države prav tako, kakor so delali vojni dobavitelji med vojno.

Sedaj, ko se je pojavila ta kriza v polni meri, ki jo je pa sankcionirala prejšnja klerikalno radikalna vlada, zabavljajo klerikalni listi na odstopivšo vlado, češ, da je ta povzročila te razmere, da so vse te razmere plod dela in nedela Protić-Koroščeve vlade. Nimamo namena zagovarjati odstopivšo vlado, ker ni imela časa, da bi bila pokazala, kaj zna, to pa moramo vendar konstatirati resnici na ljubo.

Vrhutega je pa iskati zločin vsega drugega zla, ki nas čaka v prometnih razmerah. Iz Slovenije se izvažajo zlasti premog in drugo blago. Ker so prometne razmere na Hrvaškem in v Srbiji take, da ne funkcionira nobena stvar, ni vagonov nazaj, in ker je produkcija premoga že itak premajhna, preti nevarnost, da se bo morala industrija v posameznih obratih ustaviti zaradi pomanjkanja premoga. Ta nevarnost preti in to nevarnost so zakrivilji ljudje, ki se igrajo z usodo jugoslovanskega ljudstva. Zločin je to v narodnem gospodarstvu, zločin izrabljanja politične moči ali pa nesposobnosti.

Najodločneje protestiramo zaradi tega proti tej politiki, ki zadržava jugoslovanskemu ljudstvu polagoma vrv okolo vratu s tem, da mu kraje življenjske potrebščine izpred ust in rok ter ogroža obenem obstoj mlade industrije na Slovenskem. V svoji nevednosti ste delali gospodarske kozolce in sedaj dolžite druge. Proč s to neodkritosrčno politiko! Popravite grehe, ne nadaljite jih: ljudska sodba ni več daleč!

Jugoslovanski proletarijat, zavedaj se tega in zapomni si, kdo te je v letih vojne in preporoda tako nesramno izdajal, obrekoval in izkoriščal!

Demokratizacija tovarne.

V vseh industrijskih državah se pojavlja stremljenje, da se omeji oblast podjetnika v obratu; nasprotno pa da se izpopolni pravica soodločevanja delavstva kar najbolj. Navidez neomajno stališče gospodarja v hiši je povsod omajano, nasprotno pa vstaja delavstvo iz dosedanje absolutne brezpravnosti. Vzroki tega pojava, ki se pojavlja skoro enakomerno po državah, je enostaven: kapitalistična stavba je postala povsod trhla, čudno šumi v zidovju in čez noč se lahko podere, kar je bilo včeraj še trdno, kakor da bo ostalo še stoletja... Da se reši, kar se še da rešiti, ponujajo ob dvanajsti uri nekaj svojih pravic, ki jih hočejo žrtvovati, da rešijo vsaj še nekaj... To je vzrok povsod se pojavljajočega stremljenja, da se nadomesti dosedanja absolutna oblast z demokratizacijo obratne uprave.

Prav dobro so napredovala ta stremljenja v deželi industrijskega kapitala, na Anglaškem. V nekaterih industrijah že izvedena demokratična uprava tovarnen sloni na industrijskih svetih, (za vso deželo), okrožnih svetih in obratnih svetih.

Dalekosežne naloge industrijskega sveta so naslednje: Zagotovitev skupnega delovanja podjetnikov in delavcev v prospeh industrije in izboljšanja delovnih razmer za vse v tej industriji zaposlenih. Redna posvetovanja o mezdah, delovnem času in druge delovne pogoje dotične industrije kot celote. Red v produkcijskih razmerah kakor tudi ureditev ustanov, ki hitro poravnava spore med različnimi interesnimi skupinami. Ustanove, ki jamčijo vstop vseh podjetnikov in delavcev v njih organizacije. Izvedba statistike v njih organizacije. Izvedba statistike v industriji, študij produkcijske vršbe, pospeševanje načrtov in iznajdb ter izboljšanje strojev in delovnih metod, zagotovitev iznajditelju materialni uspeh iznajdbe, prirejanje konferenc, predavanj v interesu industrije, izboljšanje zdravstvenih razmer itd. — Industrijske svete tvorijo po polovici podjetniki in delavci. Če vodi podjetnik predsedstvo mora delavec imeti namestništvo predsednika in obratno. V nekaterih svetih sta dva predsednika, ki se menjavata: delavec in podjetnik.

Okrožni sveti, ki se tudi sestavijo enakomerno (paritetično) iz delavcev in podjetnikov, so člen med industrijskim svetom in obratnimi svetom in imajo skrbeti, da se izvajajo sklepi industrijskega sveta v njih okrožja, pravtako tudi za enotno izvedbo delovnih razmer zlasti glede počitnic, dela mladostnih, čezurnega dela, sistem obrata (ureditev šifto).

Najvažnejše so vsekakor določbe glede obratnih svetov. Ti sestojijo iz zastopnikov delavcev in obratnega vodstva. Za-

stopniki delavcev, ki se volijo v tajnem glasovanju, morajo biti organizirani strokovničarji: volijo iz svoje srede po enega načelnika in enega zapisnikarja. Kot zastopniki podjetja morejo biti le prvi uradniki obrata, kakor ravnatelj, šef, inženjer, upravitelj i. dr. V skupnih sejah se volita predsednik in namestnik, od vsake strani po eden. Vsaka stranka voli enega tajnika. Priznani funkcionar delavske ali podjetniške zveze se sme udeleževati obravnav s posvetovalnim glasom. Skupne seje se vrše med delovnim časom in se plačujejo primerno časovni plači. Če se v obratnem svetu spori ne morejo rešiti, naj funkcionarji delavskih zvez s firmo dalje obravnavajo ali pa s podjetniškimi zvezami. Če tudi ti ne pridejo do zaključka, sme vsaka stranka odstopiti svojo stvar okrožnemu svetu.

Delokrog obratnih svetov je naravnost ogromen. Njih najvažnejše naloge so: Sestava in revizija delovnega reda; razdelitev delovnega časa; odmori itd.; plačevanje mezde, uvedba mezdnih kvvert, izjave glede računanja akordnega in kosovnega dela itd.; reševanje pritožb; počitnice; zdravstvene uredbe, južine, pitna voda, umivalnice, shramba za obleko, zračenje, kurjava itd.; vprašanja discipline in občevarja med vodstvom in delavci; sprejemni pogoji za delavce, vzgoja vajencev in mladostnih delavcev; tehniška knjižnica; predavanja o tehniških in socialnih vprašanjih glede na industrijo; predlogi glede izboljšanja delovnih metod in delovne organizacije in praktično presojanje teh predlogov itd. itd.

Vsi delavski sveti različnih industrij se združijo v narodno celoto in tvorijo Narodni industrijski delavski svet, ki so pravi parlament dela. Štejejo 400 zastopnikov industrije, po polovici zastopnikov delavcev in po polovici zastopnikov podjetnikov. Izvršilni odbor šteje 50 članov, in ta je predlagal tak načrt angleški vladi, ki ga je načeloma tudi sprejela.

Slovenski rudarji v Kreki v Bosni.

Doslej še nismo imeli prave prilike, da bi obširneje opisali našim sodrugom v Sloveniji razmere in trdo borbo z našimi zagrizenimi in krivičnimi tlačitelji. Po našem prihodu v Kreko, kjer so delavci 1. maja stopili v stavko in bili po krivičnem z nezaslišanimi sredstvi preganjani, smo si z velikimi težkočami ustanovili organizacijo slov. rudarjev, v kateri se nas je po neustrašnem in neumornem delovanju sodrugov Radko Sabiana in Drago Železnika v enem tednu združilo 200 članov. S to mlado organizacijo smo poskušali urediti razmere in sklicali občni shod, katerega se je udeležilo okrog 5000 poslušalcev, stavkujočih sodrugov Bosancev in Slovencev. V resoluciji, sklenjeni na tem shodu se je zahtevalo, da se ustavi vsa preganjanja stavkujočih, da se vse zopet

sprejme v delo, (buržoazija je namreč vse stavkujoče z rodbino in pohištvo vrgla iz posla in stanovanja), da se povrne radniški dom z inventarom in da se plača prevarjenim slov. rudarjem obljubljena plača! !

Dolgo, zelo dolgo časa je trajalo preden se je toliko dognalo v tej zadevi, da so se ustavila preganjanja stavkujočih. A centralna vlada v Beogradu je s to odredbo naredila račun brez krčmarja, namreč brez rudniške uprave v Kreki in kotarske oblasti v Tuzli.

Ker se omenjena uprava ni upala očitno delovati proti tej naredbi, si je izmislila nekaj drugega; začela je odpuščati iz posla organizatorje slovenskih rudarjev, češ, da podpihujejo delavstvo! Sodrugi Rud. Sabian je bil odpuščen iz posla, vržen iz stanovanja in čez par dni je hotela kotarska oblast, da ga na zahtevo uprave v Kreki izžene. Tri tedne se je omenjeni sodrug skrival pri bosanskih sodrugih, dokler se niso razmere v toliko uredile, da se je moral omenjeni po naredbi vlade zopet sprejeti v delo.

Tudi bosanski sodrugji se polagoma zopet vračajo v delo. Nekaterim našim Slovincem se pa tresejo hlačice, čeprav po nepotrebnem, ker naši bosanski sodrugji si tudi ne bodo mazali rok s temi strahopetneži in izdajicami delavstva. V splošnem so se sicer slovenski rudarji dobro držali, vendar je bilo med njimi dosta izmečkov, kateri so s svojo mlačnostjo zadrževali napredek organizacije in odvrčali še druge od delovanja.

Toda sedaj je že malo boljše! Morda je to samo mir pred nevihto? Sodrugi! Razvijajte agitacijo, pridobivajte dobrih članov in bodite pripravljeni da nas ne napadejo nenadoma!

Dopisi.

Sitarstvo. V Stražišču, Zgornje, Srednje in Spodnje Bitenje ter Sutna pri Kranju obstoji domača obrt sitarstvo, kakor pravijo že celo do 700 let. Do malega vse prebivalstvo v teh krajih se živi samo od sitarstva. Delajo otroci, žene in tudi moški si s tem delom služijo vsakdanji kruh. Obstoji pa v Stražišču nekaka Sitarstva in Žimarska zadruga, ki ji načeljuje gospod kaplan Anžič s Sv. Jošta in potem pa še tvrdke Matajca Leon in Bajžel Jakob in tem trem je izročeno na milost vse delavstvo v teh krajih. Ti trije gospodje pa imajo med seboj takozvani trust, da ne more nobena družina delati za drugega, če bi hotela zamenjati delo ali pa dražje oddati blago. Če dela za Matajca, ne sme delati za zadrugo ali pa nasprotno, to je pravo suženjstvo. Samo ob sebi razumljivo je, da za delo ne dobe v primeri z današnjo draginjo takega zaslužka, ki ga potrebuje za preživljanje. Meseca maja je neki Ribničan pokupil po hišah razna sita, pa so mu vse skupaj vzeli in nesli na županstvo po naročilu teh treh gospodov. Ali Ribničan je za plačana sita tožil pri kranjskem sodišču in povrhu pa še zahteval 400 kron za odškodnino za zamudo časa in vse je moral oča župan Jakob Bašer vrniti in plačati. Župan je v temu kraljestvu teh treh gospodov pravo orodje in poleg njega pa vse prebivalstvo — ubogi sitarji in njih družine. Od 5. maja dalje je pa poverjeništvu za socialno skrb poskrbelo tudi za te trpine, da se jim daje brezposelna podpora. Ali ta podpora je izročena tem trem gospodom, da jo dele med tamkajšnje sitarje — no potem si lahko mislimo, kako se postopa z državnimi podporami in kako na drugi strani vse neube družine biča krivično. Za danes pride v poštev, ali proti brezposelnosti ni no-

bene pomoči, — če se daje podpora — ali bi se ne moglo za ta denar nakupiti žime in v lastni režiji potom pospeševalnega urada za obrt v Ljubljani in razdeliti enako med sitarje, da bi delali sita po primeri ceni. Če zadruga, kaplan Anžič, Matajca in Bajžel le spekulativno izigravajo te trpine in tudi te brezposelne podpore. Pred kratkim so prodali v Nemško Avstrijo za 1 milijon kron sitov, torej vse tri tvrdke delajo jako dobre kupčije. Zadnje čase se je govorilo o novi zadrugi in gospod kaplan Anžič je ves iz sebe. Tudi pred 12. leti, ko ste vi zadrugo ustanavljali, sta Bajžel in Matejca dajala za pijačo in žrtje, da je vse teklo od mize, ker sta hotela odvrniti, da bi ne pristopili trpini v zadrugo kot člani; ali kmalu po nekaj letih pa ste se vrgli v naročje Bajželu in Matajcu, da ste skupno odirali uboge sitarje, katerih je čez 500 oseb.

Mežica. Tukajšnje šolsko vodstvo je priredilo dne 7. in 8. septembra s šolskimi otroki igro v dijaške svrhe. Te igre smo se tudi mi socialisti udeležili na povabilo prirediteljev, da pa to gospodu župniku ne bo všeč tega pa nismo mislili. Dobro vemo, da smo si strankarski nasprotniki, ali da se mi nedolžnih šolarskih iger, pri katerih so igrali tudi naši otroci, ne smemo udeležiti, če je gospod župnik navzoč, to je nam čisto nekaj novega. Oprostite nam, vsaj bomo prihodnjic ostali tam, kjer smo navadno zmiraj. Zagotovimo vam, gospod paša, da vas ne bomo več nadlegovali z našo navzočnostjo in tudi naših otrok ne damo več za igre.

Iz strokovnega gibanja.

Mezno gibanje grafičnega delavstva v Ljubljani (Sloveniji) se je pričelo minuli teden. V te stroki so zlasti slabo plačane skoro vse pomožne delavke in deloma tudi delavci. Tudi knjigovozom se ne godi bolje. Plače pomožnega esobja v teh obratih znašajo komaj tretjino tega, kar znašajo v Hrvaški, Bosni in Srbiji, dasi ta obrt sedaj sijajno cvete. Delavstvo se je na svojih zaupnih sestankih izreklo za solidarno med seboj, kar je opravičeno, ker je le hotna zlobnost, če se temu delavstvu ne ustvari vsaj za silo primerno eksistenco.

Pivovarniški delavci v Ljubljani. Dne 14. septembra t. l. so imeli ljubljanski pivovarniški delavci svoj ustanovni občni zbor v salonu pri Novem svetu, podružnice osrednjega društva živilskih delavcev in sorodnih strok za Slovenijo, skupina Ljubljana II. V imenu osrednjega društva pozdravi zbor sodrug Janda in v nagovoru pove pomen organizacije ter nato podeli besedo sodr. Berdajsu, kateri obrazloži delovanje osrednjega društva, našteva pogodbe, ki jih je že doseglo za delavce v raznih strokah, ter priporoča tudi pivovarniškem delavstvu še intenzivnejšo agitacijo za dobrobit organizacije, katera je edina rešiteljica iz izkoriščanja po kapitalizmu podjetnikov. Na to poda sodrug Klobčič blagajniško poročilo. Pristopilo je 166 članov in se je na prispevkih vplačalo 2056 kron in 80 vin. in pristopninala pa 165 kron 60 vin. skupno 2222 kron in 40 v. Po razgovoru in raznih nasvetih so bili izvoljeni v odbor sledeči sodrugji: predsednik Josip Janda, namestnik Dežman Anton, blagajnik Klobčič Mihael, in namestnik blagajnika Grošelj Mihael, odborniki Erjavec Ivan, Kolarič Jožef, v nadzorstvo Cilka Pirnat in Franc Šlemberger. Ob pol 12. uri zaključil predsednik dobro obiskani shod.

Shod radeških usnarjev. V nedeljo, dne 28. septembra se je vršil v Radečah pri Zidanem mostu v prostorih gosp. Halerja ustanovni občni zbor podružnice us-

narjev. Sodrugi Novšak je očrtal na shodu delovanje osrednjega društva ter v daljšem govoru opozarjal na potrebo in korist organizacije. Sodrugi Pečenin je s svojim mirnim in poučljivim izvajanjem poudarjal, da je mogoče delovati in napredovati le, ako je v skupščini složnost in odkritosrčnost, brez vsake bojazni in hinavščine, ter da se mora odpraviti vsakršno denuncijantstvo. Organizirano delavstvo iskreno pozdravlja to mlado skupino.

Tovarnar Lorber v Žalcu je jako ošaben gospod. S svojimi delavci se sploh ne pogaja glede mezdnih zahtev in organizacije ne pripozna. Gospod Lorber naj bi se nekoliko spomnil nazaj, par desetletij, pa bi stvar presojal drugače. Sicer pa, tudi velike grebene čas postrize.

Lesni delavci v Polzeli so pričeli z mezdinim gibanjem. Opozarjamo vse dotične delavce, naj ne sprejemajo med tem časom dela v tej tovarni.

Mezno gibanje mlinarjev v Mariboru. Tovarne Franc Ludwig in sinovi in Karl Scherbaum in sinovi so dne 11. septembra t. l. sklenili z osrednjim društvom živilskih delavcev in sorodnih strok za Slovenijo v Ljubljani sledečo pogodbo: 1. Vsem delavcem se zviša plača za 50%. 2. Vsak delavec dobi nabaven prispevek 200 K, za ženo 100 K in vsakega nepreiskrbljenega otroka pod 14. letom 50 kron. — 3. Čezurno delo se plača po 3 krone. 4. Vse naturalne dajatve bodo delavci prejemali v naprej in v isti izmeri kakor do sedaj. — Ta pogodba je stopila takoj v veljavo.

Laško. Tudi pri nas vstaja delavstvo in se pridružuje delavski armadi. Tako smo imeli v nedeljo 14. septembra impozanten shod, ki ga je otvoril predsednik pripravljalnega odbora strokovnih organizacij, sodr. Kolaša. Poročal je sodr. Malovrh iz Hrastrnika o pomenu strokovne organizacije rudarjev, katerih je tu v Hudi jami že lepo število zaposlenih in med katerimi vlada veliko zanimanje za stanovsko organizacijo. Sodr. Ule iz Zagorja je nato predlagal odbor za podružnico rudarjev v Hudi jami, v katerega so bili izvoljeni sodr. Repše Ivan, načelnik; Golouh Miha, namestnik; Grešak Ivan, Jazbinšek Alojzij, Knez Jože, Ravnikar Ivan, Ulago Jože, odborniki. Sodr. Marn iz Celja je v prav jedrnatih izvajanjih poudarjal pomen strokovnih organizacij splošno. Za njegova izvajanja je žel mnogo odobravanja. Sodr. Dražil iz Ljubljane je poročal o pomenu gospodarske organizacije, za katero vlada med tukajšnjim delavstvom in kmečkim ljudstvom veliko zanimanje. Lepo število je že pristopilo h konzumnemu društvu, katerega bomo pri nas takoj ustanovili ko bo zadostno število članov. V pripravljalni odbor konzumnega društva so bili izvoljeni sodr. Kuntara Anton, predsednik; Smodej Jožef, namestnik; Krušič Simon, blagajnik; Klenovšek Kirin, namestnik; Vaca Vaclav, Satler Anton, Štefe Martin, Hrastrnik Rok, Vale Josip, Šipek Albat, odborniki. Tako so ta dan rudarji iz Hude jame položili prvi kamen za zgradbo strokovne organizacije v našem kraju. Tudi delavci iz cementne tovarne Lahomno so na tem shodu korporativno pristopili v svojo strokovno organizacijo. In vsi delavci združeni s kmeti so si postavili trden fundament v obliki konzumnega društva, katerega člani se vsak dan množijo. Privabite vse v svojo organizacijo, otresite se pijavk in vojnih dobijkarjev, agitirate za konzumno društvo. Čim prej vas bo zadostno število, tem prej si otvorimo svojo trgovino, v kateri bo delavec in kmet gospodar. Kdor želi pristopiti, naj se prijavi zgoraj omenjenim župnikom. Tako se je ta dan zopet prav

lepo pomnožilo število delavske in kmečke armade in smo si postavili svojo trdnjavo v našem trgu ob kateri si bodo šovinistični buržvazijci zaman razbijali svoje glave.

Krmelj. Minulo nedeljo se je vršil pri nas ogromno obiskan shod tukajšnjih rudarjev, na katerem je predsedoval sodrug Gruden. Na shodu je poročal s. Petejan, ki je v daljšem govoru očrtal važne naloge razrednih strokovnih organizacij sedaj in v bližnji bodočnosti. Omenil je dosedanje uspehe, katere je dosegla rudarska organizacija in težke naloge, ki jo čakajo v bližnji bodočnosti. Govoril je o potrebi delavske solidarnosti in požrtvovalnosti kakor tudi o potrebi izobrazbe, do katere se najlažje pride potom čitanja delavskega časopisja, brošur in knjig ter potom shodov, predvanj in diskuzij. Le izobražen delavec je dober bojevnik za delavske pravice in za končni cilj. Po končanem govoru s. Petejana so govorili s. s. Strgar, Gruden, Zupan in drugi o krajevnih zadevah, ki se tičejo delavskega razmerja in organizacije. Slednjič se je sklenilo, da se bo v teku meseca oktobra vršil občni zbor podružnice, na kateri se bo izvolil nov odbor. Po shodu se je nabralo 67 kron za tiskovni sklad »Napreja«, kar kaže, da so se tudi naši rudarji pričeli zanimati za delavski tisk.

Shod tobačnega delavstva. V torek dne 7. oktobra takoj po tovarniškem delu se sklicuje javen shod tobačnega delavstva v salon gostilne g. V. Mraka na Rimski cesti šte. 4. Dnevni red: Poročila in položaj tobačnega delavstva. Pridite vsi!

Iz stavbinske stroke. Slikarski pomočniki so dosegli v minulem gibanju 20 do 30% priboljška na temeljne zasluzke. — Dne 28. sept. t. l. se je vršil v Ribnici nad Mariborom občni zbor podružnice. Poročal je s. Nachtigall. — Dne 29. sept. t. l. se je vršil občni zbor podružnice v Mariboru. Poročala sta ss. Favaj in Nachtigall iz Ljubljane. — Dne 30. sept. se je vršilo mezdno pogajanje mizarjev; uspeh povoljen. — V nedeljo dne 5. novembra bo občni zbor podružnice Rogaška Slatina-Rogatec v gostilni Brerinšek v Rogatecu ob 10. dopoldne. Poročal bo s. Nachtigall iz Ljubljane.

Uslužbenci zagrebškega tramvaja so v stavki. Podjetje išče okolo 300 delavcev med stavko za popravo proge. Ker je torej stavka in hoče podjete ta čas izkoristiti in podaljšati stavko z izgovorom na popraviljanje, naj nihče tam ne sprejme dela, dokler se ne sklene spor.

Razpis službe.

Domači pregled.

Vladna kriza v Belgradu še vedno ni rešena. Protić je hotel sestaviti novo vlado s pomočjo radikalcev, jugoslovanskega kluba (Korošec) in Narodnega kluba (Starčevićanci), pa ne more dobiti večine, ker se Črnogorci nočejo pridružiti. Zato je ta poizkus ponesrečil. Novo vlado bi bilo mogoče sestaviti le tedaj, če bi se grupacija strank izpremenila. Protićevi zavarniki imajo 127 glasov, demokratska zajednica in socialisti pa 135. Očividno kriza ne pride do rešitve ob teh političnih razmerah v predstavništvu, ker ne dobi nobena skupina potrebne večine.

Ljubljanske gostilne bodo zapirali odslej ob 10. zvečer, kavarne pa ob 12.

Pričetek šolskega leta 1919/20. na državnih višjih realki v Ljubljani. Dne 15. oktobra ob 8. uri prijaja učencev za I. razred in onih za II. do VII. razreda, ki prihajajo z drugih zavodov. (Prinesti je s seboj zadnje letno izpričevalo, krstni list in izkazilo o cenjenih kozah). Isti dan se

vrše od 8. ure dalje ponavljajni in dodajni izpiti. Dne 16. oktobra ob 8. uri sprejemni izpiti za I. in II. do VII. razreda. Dne 17. oktobra ob 8. uri vpisovanje vseh dijakov zavoda. Dne 18. oktobra maša ob četrt na 9. pri sv. Jakobu. Dne 20. oktobra ob 8. uri redni pouk. Natančnejša določila o pričetku šolskega leta 1919-20. bodo objavljena na uradni deski v realčni avli.

Dosedanja vojna zveza se je prelevila v velenakupno družbo. S tem je prevzela ta gospodarska organizacija važno nalogo v gospodarstvu naših zadrug in preskrbe konsumentov. Dne 24. m. m. se je vršil občni zbor in so bili voljeni v vodstvo družbe naslednji ss: Anton Topolovec (Koroško), Viktor Grčar (Maribor), I. Valenčak (Velenje), Karl Malovrh (Hrastnik), Anton Zugwitz (Jesenice). Enako število je odposlala v načelstvo skupina industrijskih konsumnih društev. Tudi v nadzorstvu imajo zastopniki industrije paritetno zastopstvo. Po občnem zboru se je načelstvo konstituiralo. Za predsednika je bil izvoljen sodrug Anton Kristan, za prvega podpredsednika g. Jean Pollak, za drugega podpredsednika pa sodrug Albin Prepeluh. Reorganizacijsko delo v Vojni zvezi se je s tem dokončalo. Nova Nakupovalna družba bo naloge dosedanje zadruge s podvojenimi silami tudi za naprej vršila. Duh, ki jo je ustvaril in ki veje v njej zlasti po vzgoraj omenjenih neljubih izkušnjah, nam jamči, da se bo razvila v zadružno velepodjetje prve vrste.

Kaj je s socialno zakonodajo? V pričetku prevrata se je pokazalo zlasti pri nas v Sloveniji jako živahno gibanje na polju socialnih preuredb v tisti smeri kakor v sosednjih državah. Pozneje pa se je pričel v naši državi političen boj, ki je onemogočil vsakršno pozitivno delo. Tem razmeram bo moralo biti konec. Organizacije bodo morale poseči v to politično gnezdo nedela in dati inicijative in inicijativam tudi primeren poudarek.

Vojnim invalidom, ki potujejo radi pregleda oziroma nadpregleda, radi regulacije invalidne podpore, v kopelj radi zdravljenja, v ortopedične zavode, bolnice ali k zdravnikom za pripravo umetnih udov, dovoljujejo vse železnice kraljestva SHS. brezplačno vožnjo, ako se skažejo z legitimacijo Osrednjega odbora vojnih invalidov v Belgradu. Za državno-železniške proge zadostuje imenovana izkaznica, za južnoželezniške proge pa je še poleg tega posebej zaprositi listka za prosto vožnjo pri Obratnem ravnateljstvu južne železnice v Ljubljani.

Potovanja v zasedeno ozemlje. Italijanske oblasti v Trstu oziroma Logatecu zavrnejo brez izjeme vsakega potnika, kateri nima potnega dovoljenja za Italijo, izdano od pristojne italijanske oblasti v Italiji ali naš potni list, vidiran od kakega italijanskega konzulata. Potujoče občinstvo se vsled tega opozarja, da potni listi, katere dobijo od naših oblastij in kateri niso vidirani od kakega italijanskega konzulata za potovanje v Italijo, niso veljavni. V naši kraljevini se nahaja italijanski konzulat edinole v Belgradu.

Denarne pošiljatve. Po odloku ministrstva za pošto in brzojav od 20. t. m., št. 22.329, je sedaj promet z denarnimi pošiljatkami v pismih in zavitkih razširjen na vse poštne urade v pokrajini Srbije. (Forej ne samo med tukajšnjim uradom in Belgradom). Izvzet je še nadalje tak promet v pokrajine Banat, Bačko, Baranjo in Črno goro. Pristojbina, katero mora plačati pošiljatelj vnaprej, se zaračunava po novem pristojbeniku. Vrednost pošiljke je lahko označena v dinarjih ali pa v kronah in se preračunava po uradnem kurzu

(1 dinar = 3 krome). Po tej izmeri se zaračunava tudi vrednostna pristojbina.

Državna posredovalnica za delo. Podružnica za Ljubljano in okolico. V preteklem tednu od 14. septembra do 20. septembra 1919. je iskalo delo 143 moških in 46 ženskih delavnih moči. Delodajalci so pa iskali 76 moških in 48 ženskih delavnih moči. Posredovanj se je izvršilo 82. Pri vseh podružnicah »Državne posredovalnice za delo« je od 1. januarja 1919. do 20. septembra 1919. iskalo delo 14714 delavnih moči, delodajalci so pa iskali 12 tisoč 268 delavcev. Posredovanj se je izvršilo v tem času 4672. Delo iščejo: Pisarniške moči (283), trgovski sotrudniki in sotrudnice (270), dninarji in dninarice (140), služkinje in kuharice (190), peki, mlinarji, mesarji (88), poljski in tovarniški delavci in delavke (105), sluge, vratarji, hišniki, krojači, šivilje, čevljarji, vajenci raznih strok, natakariji in natakarike, modistinje, vzgojiteljice, ključavničarji, mehaniki, strojniki, dimnikarji, monterji itd. Delo ja na razpolago: poljskim in tovarniškim delavcem in delavkam, težakom, hlapcem, služkinjam in kuharicam, drvarjem, krojačem, šiviljam, čevljarjem, vajencem razne stroke, mizarjem, zidarjem, ključavničarjem, gozdnim delavcem, pletarjem, oglarjem itd.

Državna posredovalnica za delo. Podružnica za Ljubljano in okolico. V preteklem tednu od 22. septembra do 27. septembra 1919. je iskalo delo 38 moških in 41 ženskih delavnih moči. Delodajalci so pa iskali 60 moških in 38 ženskih delavnih moči. Posredovanj se je izvršilo 83. Pri vseh podružnicah »Državne posredovalnice za delo« je od 1. januarja 1919. do 27. septembra 1919. iskalo delo 15114 delavnih moči, delodajalci so pa iskali 12546 delavcev. Posredovanj se je izvršilo v tem času 4813.

Delo iščejo: pisarniške moči (256), trgovski sotrudniki in sotrudnice (255), vajenci in vajenke razne stroke (128), dninarji in dninarice (100), polski in tovarniški delavci in delavke, peki, mlinarji, mesarji, služkinje, kuharice, sluge, vratarji, pazniki, krojači, šivilje, čevljarji, oskrbniključavničarji, žagarji, sedlarji, sodarji itd. ključavničarji, žagarji, sedlari, sodarji itd. Delo je na razpolago: hlapcem in težakom (110), služkinjam in kuharicam (105), poljskim in tovarniškim delavcem in delavkam (109), gozdnim delavcem, vajencem razne stroke, mizarjem, čevljarjem, delavcem in delavkam v opekarno, pletarjem, raznim ključavničarjem, kleparjem, strojnikom, sodarjem, tesarjem, drvarjem, oglarjem, zidarjem, tesarjem, pečarjem itd.

Zaplomba denarja. Dne 25. t. m. so v Špiljah petim strankam, došlim iz Nemške Avstrije, zaplenili za dva milijona novo tiskanih bankovcev po 1000 kron poleg nove štampilje, s katero so žigosali ta denar.

Društveni funkcionarji in člani, pozor!

Da vsa nerazporazumljenja odstranimo, sporočamo, da je v soboto 40. tedenski prispevek t. l. zapadel.

Vsi člani, ki imajo prispevek plačan samo do 33. tedna, se opozarjajo, da ta teden zapadli prispevek vplačajo, ker drugače izgube članstvo.

Podpora se upravičenim članom le tedaj izplača, če je vsaj 33. prispevek t. l. že poravnal. Od izplačljive podpore pa se vsi zaostali prispevki odtegnejo.

Kdo ve, kje se nahaja Ignacij Teršek, roj. 1876. v celjskem okraju (v M. G.), ki je bil z menoj na Angleškem interniran? Prosim ga, naj se mi javi. Pavel Fischer, Fala ob Dravi pri Mariboru.

Zahvala.

Podpisana se zahvali Mariborski podružnici stavbinskih delavcev v Sloveniji za podporo, katero sem dobila ta čas, ko je bil moj mož bolan ter po njegovi smrti skupaj 446 K, (beri štiristoštiridesetšest kron).

Srčna hvala vsem članom in načelniku podružnice.

Maribor, dne 6. septembra 1919.

Za mater: Strand Jakob I. r., sin.

Zahvala izpuščenih koroških internirancev. »Naprej« je prejel: Odločnemu, nestransko in res človekoljubnemu posredovanju, ki ga je izvršila vaša socialno-demokratska stranka, da smo bili koroški interniranci izpuščeni na svoje domove in prebivališča, se tem potom udano zahvalujemo. Še enkrat pristrčna hvala za ves trud in človekoljubno prizadevanje! — Dr. G. Herbst, Pliberk.

Svetovni pregled.

Težak gospodarski položaj Nemčije. Več socialno-demokratskih poslancev nemške narodne skupščine je opozorilo državno vlado, da je že porabljenih 1 in pol milijona mark, ki so bile svojčas pripravljene za znižanje živiliških cen. Pričakovanje, da se bodo proti jeseni razmere na blagovnem trgu izboljšale in da se bodo cene znižale, se ni izpolnilo. Nasprotno, zlasti v zapadni Nemčiji so se povišale cene ne samo živil, temveč tudi vseh drugih potrebščin. Ta razvoj mora privedi katastrofo, ako se ne bodo kar najhitreje uvedle protiodredbe. Nato so poslanci vprašali, ali je državna vlada pripravljena, uvesti odredbe, pogajati se z zasedbenimi oblastmi na Renskem, da bi mogla z vzpostavo prejšnjih carinskih mej lažje ovirati divjo kupčijo in navijanje cen, in odpraviti veriženje na Renskem.

V Italiji so nastali prav resni nemiri zaradi političnih dogodkov in zaradi socialnih razmer. Na Italijanskem so imeli že pred vojno mogočno republikansko gibanje, ki ga sedaj redi še bolj nacionalni in imperijalistični fanatizem. Če se bo stvar razvijala utegne priti do revolucije, ker že tudi vojaštvo več ne posluša. Vsekakor pa utegne napraviti revolucijo v prvi vrsti republikansko meščanstvo. Ali bodo socialistične stranke imele potrebno moč, da se uveljavijo, to nam pokaže razvoj. Na drugi strani pa moramo biti tudi previdni, zakaj o italijanski revoluciji smo že pred vojno čuli mnogo, kar je bilo le plod imperijalističnega sovraštva.

Kovinarska stavka v Nemčiji. Očitno so tudi v Nemčiji prav slabe gospodarske razmere. Kovinarji imajo tam veliko mezdnó gibanje. Stavka že sedaj nad 90.000 delavcev. V stavki jih je nad 24.000, izprtih pa nad 66.000. Prav kakor pri nas, se podjetniki obnašajo proti delavstvu prav arogantno.

Volitveni program belgijskih socialistnih demokratov. Belgijski socialisti so izjavili, da se bodo pri volitvah bojevali za pridobitev oblasti v vladi. Koalicijo vsake vrste zavračajo. Predvsem se bodo borili za poddržavljenje premogovnikov in za radikalno ureditev jezikovnega vprašanja Flamcev.

Notranja politična situacija na Angleškem. Volitev Hendersona v angleško spodnjo zbornico je vzdignila na Angleš-

kem veliko prahu. Da se Henderson vrne v parlament, smatrajo splošno za veliko zmago delavske stranke. Misli se, da bo Churchill moral odstopiti. Henderson, tako piše »Evening Standard«, se je povrnil v parlament, da vpostavi delavsko vlado. To je Henderson tudi sam izrazil v svojih govorih. — Zdi se, da si vlada v nobenem volilnem okraju ni več sigurna. V sedmih nadomestilnih volitvah, od decemberskih volitev sem, je koalicija izgubila 50.074, opozicija pa je pridobila 62.438 glasov. Londonsko časopisje poroča, da je Lloyd George pod vplivom volitvenega neuspeha v svoji notranji politiki krenil na levo, da se namerava ločiti od konservativcev in voditi nekako socialistično-liberalno politiko. — Henderson je v nekem govoru naglašal nujno potrebo poddržavljenja železnic in soudeleževanje delavstva pri upravi industrije.

Na Angleškem stavka nad en milijon železničarjev.

Ljening izročil angleški vladi mirovno pogodbo. Iz Helsingforsa javlja »Allgemeen Handelsblad«, da je Ljening poveril iz Moskve se vračajočemu dopisniku »Manchester Guardian« Goodeju nalogo, da predloži angleški vladi mirovno pogodbo.

Wilsonova odločitev o jadranskem vprašanju. »Vossische Zeitung« poroča iz Lugana: Kakor se javlja »Secoli« iz Rima, je Wilson obljubil prosti reški državi vse kvarnerske otoke, katere je oprostil tudi prej nameravanega varstva zveze narodov. Zadar postane prosto mesto, otoka Vis in Korčula in nekaj drugih malih otokov pripadejo Italiji, ki dobi ob enem tudi Valono in protektorat v vsej Albaniji. Razen tega je Wilson privolil, da sme samo Italija imeti na Jadranskem morju vojno mornarico.

Razpis službe.

Pri osrednjem društvu usnarjev in sorodnih strok na slovenskem ozemlju v Ljubljani je oddati provizorno službo

društvenega tajnika

Prosilci morajo biti izučeni usnarji, več časa organizirani ter v društvenih poslih izvežhani. Službo je nastopiti 15. oktobra t. l. Solidni prosilci, ki imajo tudi nekaj govorniškega daru, ter so v računanju in pisavi dobro podkovani, naj vpošljejo lastnoročno pisane prošnje do 10. oktobra t. l. na »Načelstvo Osrednjega društva usnarjev in sorodnih strok na slovenskem ozemlju v Ljubljani, Šelenburgova ulica 6. II. nadstr.

V Ljubljani, dne 25. septembra 1919.

Ivan Novšak, t. č. predsednik.

RAZGLAS.

Dr. Bogdan Derč ordinira za svoje članov Okrajne bolniške blagajne ljubljanske, in sicer: za noseče, za matere, za dojenice in otroke brezplačno vsak dan od 3. do 5. ure popoldan v Elizabetni bolnišnici v Strelški ulici (za Gradom).

Svojci, ki potrebujejo zdravniško pomoč, zglasiti se morajo prej v blagajnični pisarni na Turjaškem trgu št. 4, prvo nadstropje, oziroma poslati v pisarno svojega zastopnika, in dokazati svojo upravičenost s kako listino (z izpiskom iz rojstne knjige, poročnim listom itd.), da dobe nakaznico, brez katere ordinira zdravnik le v nujni sili. Kadar je ordiniral zdravnik brez nakaznice, poslati je naknadno po nakaznico.

V Ljubljani, dne 22. julija 1919.

Načelstvo.

UČITELJSKA TISKARNA
LJUBLJANA, Frančiškanska ulica šte. 6.
registrovana zadruga z omejene zaveze.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejšje plakate in vabila - za shode in veselice.

LETNE ZAKJUCKE

Najmodernejšja uredba za tiskanje listov, knjig, brošur itd. itd.

STEREOTIPIJA LITOGRAFIJA.

Ivan Jax in sin
Ljubljana Dunajsta c. 17.
priporoča svojo bogato zalogo šivalnih strojev in stroje za pletenje (Strickmaschinen) za rodbino in obrt. Pisalni stroji Adler. Vozna kolesa.

Ceniki se dobe zastonj in franko.

KAJO DELIC
draguljar in zlatar
Ljubljana, Hilšerjeva ulica šte. 4.
priporoča svojo draguljarsko delavnico za nova dela in popravila, kakor tudi za vsa zlatarska dela, pozlačenje posrebrnenje itd. Staro srebro in zlato se kupi po najvišjih cenah in se tudi predela v nove stvari broške, uhane prstane i. t. d.

Zaveden delavec in zavedna delavka storita svojo dolžnost vedno o pravem času, ker poznata koristi organizacije, ker vesta, da je organizacija nujno potrebna za dosego boljših delovnih in mezdnih razmer.

Naročajte in širite „Naprej!“